

«Οι Πέρσες είναι μια επίκαιρη μελέτη καταστροφής»

Γισμα Τουλάτου

10/05/2022

Πώς η αθηναϊκή δημοκρατία, νικήτρια των περσικών πολέμων, υιοθετεί τα ίδια χαρακτηριστικά του ιμπεριαλιστή κατακτητή: Ο σκηνοθέτης μιλά στο ACTION 24 PRESS για την τραγωδία του Αισχύλου που παρουσιάζει φέτος το καλοκαίρι η ομάδα Σημείο Μηδέν, για τη βαθιά επικαιρότητα του έργου αλλά και για το πώς οφείλει ο καλλιτέχνης να ανταποκρίνεται στα ερεθίσματα της εποχής.

Ο **Σάββας Στρούμπος** είναι ένας από τους σημαντικότερους θεατρικούς σκηνοθέτες της νεότερης γενιάς έχοντας διαγράψει ξεχωριστή πορεία: ως βοηθός σκηνοθέτης συνεργάστηκε με τον διεθνή δάσκαλο του θεάτρου **Θεόδωρο Τερζόπουλο** σε παραστάσεις που παίχθηκαν από το Πεκίνο ως την Φιλαδέλφεια των ΗΠΑ και από την Ταϊβάν ως την Αγία Πετρούπολη, ενώ ως ηθοποιός συμμετείχε σε κομβικές παραγωγές του θεάτρου Άττις.

Εδώ και αρκετά, πλέον, χρόνια, εκφράζεται καλλιτεχνικά μέσω της ομάδας Σημείο Μηδέν εστιάζοντας ιδιαίτερα στην έρευνα. Τον χειμώνα που μόλις πέρασε παρουσίασε το έργο του Κάφκα «Αναφορά για μια Ακαδημία» στον Νέο Χώρο του Άττις αλλά και εκτός Αθηνών, μια παράσταση που θα δούμε εκ νέου από το φθινόπωρο.

Ωστόσο, αυτόν τον καιρό ετοιμάζεται για μια ακόμη πρόκληση: σκηνοθετεί τους «Πέρσες» του Αισχύλου που θα παρουσιάσει η ομάδα Σημείο Μηδέν εφέτος το Καλοκαίρι, με την προεμιέρα να έχει προγραμματιστεί για τις 12 Ιουνίου στο Β' Αρχαίο Θέατρο Λάρισας σε συνεργασία με το Θεσσαλικό Θέατρο και την Εφορεία Αρχαιοτήτων Λάρισας, στο πλαίσιο του Διεθνούς Δικτύου Αρχαίου Δράματος. Θα ακολουθήσει περιοδεία σε επιλεγμένους σταθμούς τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο καθώς τον Ιούλιο ο Σάββας Στρούμπος θα είναι

απασχολημένος διδάσκοντας στο θερινό διεθνές εργαστήριο «Η μέθοδος του Θεόδωρου Τερζόπουλου» στο Αττις.

Στους «Πέρσες» συμμετέχουν έξι ηθοποιοί: η **Ελλη Ιγγλίζ** (Δαρείος), η **Ρόζυ Μονάκη** (Κορυφαία του Χορού), η **Έβελιν Ασουάντ** (Ατοσσα), ο **Ντίνος Παπαγεωργίου** (Ξέρξης) και οι **Μπάμπης Αλεφάντης**, **Άννα Μαρκά Μπονισέλ** (Αγγελιαφόρος). Όλοι αποτελούν τον χορό, μέσα από τον οποίο αναδύονται τα πρόσωπα του έργου...

Μιλήστε μας λίγο για την «Αναφορά για μια Ακαδημία» του Κάφκα που παρουσιάσατε εφέτος. Πώς βιώσατε την εμπειρία;

Αυτή η παράσταση έχει μια ιδιαίτερη σημασία για μένα διότι αφορά σε υλικό το οποίο αντιμετωπίσαμε την περίοδο 2020-2021 σε συνθήκες καραντίνας. Οι πρόβες άρχισαν τον Οκτώβριο του '20, λίγο πριν από το δεύτερο λοκντάουν δηλαδή, κι ενώ είμαστε ακόμη στις αρχές της διαδικασίας μπήκαμε σε συνθήκη εγκλεισμού. Έχοντας ήδη βιώσει μια αντίστοιχη κατάσταση στην πρώτη καραντίνα όπου διακόψαμε τις παραστάσεις και ακυρώθηκε ο προγραμματισμός, αυτή τη φορά αποφασίσαμε να συνεχίσουμε τις πρόβες μπαίνοντας σε μια ιδιαίτερη εργαστηριακή φάση. Δούλεψα για πολλούς μήνες ξεχωριστά με κάθε ηθοποιό ούτως ώστε και ν' ανταποκριθούμε στις υγειονομικές συνθήκες αλλά και να μη διακοπεί η δουλειά. Το κεντρικό ερώτημα που θέσαμε είναι πώς το σώμα- που περιλαμβάνει ψυχισμό, πνεύμα, βιώματα, μνήμη, ένα πρωταρχικό δομικό υλικό δηλαδή το οποίο υπάρχει σε κάθε άνθρωπο- ανταποκρίνεται και αντιδρά στην υπάρχουσα τραυματικά μεταβατική περίοδο της πανδημίας. Και ήταν το ίδιο το έργο που μας οδήγησε σ' ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον μείγμα.

Δηλαδή;

Η «Αναφορά για μια Ακαδημία» αναμετρείται με το ζήτημα του ζωομορφισμού και του ανθρωπομορφισμού: ο πίθηκος που βασανίζεται ως τον εξανθρωπισμό του κι επιλέγει τη σκηνή του βαριετέ, του μουσικού θεάτρου δηλαδή, προκειμένου ν' αφηγηθεί αυτή τη βίαιη διαδικασία. Έχοντας λοιπόν να κάνουμε με υλικό που προσπαθεί να επικοινωνήσει με τη φύση μέσα μας και γύρω μας, με τις πολλαπλές μορφές καταστροφής, εκμετάλλευσης κι εξαθλίωσής της σε συνδυασμό με τον τρόπο δουλειάς που επιλέξαμε και τη χρονική στιγμή που συνέβαινε όλο

αυτό, δημιούργησε αυτό το ενδιαφέρον μείγμα για το οποίο μίλησα. Απ' αυτή την άποψη είχε ιδιαίτερη σημασία ως παράσταση. Πήγε καλά, περιοδεύσαμε στην Ελλάδα παράλληλα με τις παραστάσεις στον Νέο Χώρο του Αττις, τώρα το Καλοκαίρι έχουμε περιοδεία στην Ιταλία ενώ το φθινόπωρο αναμένεται να παιχθεί και πάλι στην Αθήνα κι ενδεχομένως να συνεχίσει την πορεία της στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Να πάμε τώρα στους «Πέρσες» που ετοιμάζετε για το Καλοκαίρι;

Είναι λίγο παράξενη η αίσθηση να δουλεύεις για την «Αναφορά για μια Ακαδημία» και να έχεις ν' αντιμετωπίσεις πανδημία και για τους «Πέρσες» ενώ εξελίσσεται ένας πόλεμος. Για μένα ο καλλιτέχνης δε μπορεί παρά να είναι ανοιχτός στις δονήσεις του παρόντος χρόνου, του νυν καιρού. Οφείλουμε ν' αφουγκραζόμαστε τα ερεθίσματα που έρχονται όχι για να κάνουμε τέχνη σ' ένα πρώτο επικαιρικό επίπεδο, αλλά γιατί δεχόμενοι, συναισθανόμενοι αυτούς τους κραδασμούς, μας δίνεται η δυνατότητα να μπούμε στη διαδικασία γέννησης ενός έργου τέχνης που αφουγκράζεται τις αγωνίες, τα πάθη, τους πόθους, τις προσδοκίες των ανθρώπων γύρω μας συμπεριλαμβανομένων ημών των ιδίων. Δε ζούμε σε γυάλινο πύργο εκτός κοινωνίας. Και η πολιτική και η κοινωνική διάσταση της Τέχνης βρίσκουν μέσα απ' αυτή την αντίληψη κάποια ρίζα. Πιστεύω πολύ σ' αυτή την κατεύθυνση...

Πώς δουλεύετε την παράσταση; Τί σας απασχολεί ιδιαίτερα;

Αρχίσαμε να δουλεύουμε τον Δεκέμβριο του '21, πάντα η περίοδος των προβών είναι πολύμηνη, η έρευνα βρίσκεται στο επίκεντρο της δουλειάς μας. Μελετώντας το υλικό, συχνά έπεφτα επάνω σε ερευνητές οι οποίοι έθεταν ερωτηματικά περί του αν οι Πέρσες είναι τραγωδία, όσο κι αν μας κάνει εντύπωση. Προσπαθούσαν με σχηματικό τρόπο να εφαρμόσουν κάποιες ακαδημαϊκές αρχές. Υπάρχει το τρίπτυχο ύβρις, άτις, νέμεσις; Υπάρχει ο τραγικός ήρωας; Αν δεν υπάρχει αυτό το τρίπτυχο μπορούμε να μιλάμε, τελικά, για τραγωδία; Μας ακούγεται, ίσως, αυτονόητο ότι οι «Πέρσες» είναι τραγωδία, όμως βλέποντας να τίθεται τόσο συχνά αυτό το ερώτημα μπήκα στη διαδικασία να το θέσω και στον εαυτό μου απαντώντας, φυσικά, καταφατικά.

Πώς φτάσατε στην απάντηση;

Στους «Πέρσες» βρισκόμαστε στο τοπίο της Νέμεσης. Η ύβρις και η άτη, η αλαζονική στάση, δηλαδή, και η τρέλα που δημιουργεί η αλαζονεία προϋποτίθενται και ενυπάρχουν, αλλά εν προκειμένω είμαστε στη στιγμή της νέμεσης, της τιμωρίας, της καταστροφής ενός ολόκληρου κόσμου, της περσικής αυτοκρατορίας στη συγκεκριμένη περίπτωση. Έχουμε να κάνουμε με μια μελέτη καταστροφής. Γιατί να γίνει αυτό; Θ' αναρωτιόταν κάποιος. Ο Αισχύλος γράφει το έργο το 472 π.Χ., οχτώ χρόνια μετά τη Ναυμαχία της Σαλαμίνας στην οποία αναφέρεται και όπου πολέμησε και ο ίδιος. Οι «Πέρσες» γράφονται πολύ γρήγορα μετά τη ναυμαχία. Σα να λέμε, οχτώ χρόνια μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Ναζί, γράφεται ένα έργο που μιλά για την καταστροφή τους. Γιατί να το κάνει αυτό ο Αισχύλος; Είναι η μόνη σωζόμενη τραγωδία με ιστορικό θέμα και δη κάτι που βρίσκεται στην άμεση επικαιρότητα των αρχαίων Αθηναίων. Επαναλαμβάνω ότι ο Αισχύλος έλαβε μέρος στην Ναυμαχία της Σαλαμίνας. Καθώς μπαίνει στη διαδικασία να μελετήσει την καθολική καταστροφή ενός ολόκληρου κόσμου, μιας μεγάλης υπερδύναμης, ταυτόχρονα φωτογραφίζει τους ίδιους τους Αθηναίους, την αθηναϊκή δημοκρατία η οποία ούσα νικήτρια των περσικών πολέμων αρχίζει με γεωμετρική πρόοδο να υιοθετεί τα ίδια χαρακτηριστικά των χειρότερων εχθρών της. Την αλαζονεία μιας ιμπεριαλιστικής δύναμης, την επιθυμία να συσσωρεύει συνέχεια πλούτο κατακτώντας εδάφη και καταπιέζοντας άλλους λαούς, με πόλεμο, δηλαδή, και με μεγάλο κόστος σε ανθρώπινες ζωές, και μάλιστα αρχίζοντας να βάζει σε δεύτερη μοίρα τα ίδια τα θεμέλια του δημοκρατικού ιδεώδους. Κατά τη γνώμη μου αυτός είναι ο κύριος λόγος για τον οποίον ο Αισχύλος γράφει τους Πέρσες. Για να ταρακουνήσει τους Αθηναίους σχετικά με την κατάσταση της ζωής τους, της πόλης τους και της αντίληψής τους γι' αυτά.

Μέσα απ' αυτό το πρίσμα μοιάζει τραγικά επίκαιρο στις μέρες μας...

Ασφαλώς. Ορισμένοι από τους μελετητές που αμφισβητούν ότι οι «Πέρσες» είναι τραγωδία, θεωρούν ότι είναι ένα πατριωτικό μανιφέστο, ένα αντιπολεμικό ορατόριο. Δεν είναι τίποτα απ' αυτά. Ούτε μάθημα από σκηνης εναντίον του πολέμου. Ο Αισχύλος δεν θα είχε λόγο να κάνει κάτι τέτοιο, πόσο μάλλον ν' αντιμετώπισει με ευτελή τρόπο τους εχθρούς της Αθήνας. Κάτι τέτοιο, να γελοιοποιήσει, δηλαδή, τους Πέρσες, θα 'ταν πράξη πολιτικής και ποιητικής μικρότητας. Αυτό που κάνει είναι να

φωτίζει όσο μπορεί πιο έντονα τη διαδικασία της καταστροφής λόγω της παραφοράς της υπεροπλίας, της δύναμης, της επεκτατικής μανίας που έχουν οι Πέρσες. Φωτίζει αυτή τη διαδικασία καταστροφής φωτογραφίζοντας τους συμπολίτες του. Κι αξίζει πραγματικά να μελετήσουμε αυτό το έργο γιατί ο κύκλος του αίματος της ανθρώπινης ιστορίας κάθε άλλο παρά έχει κλείσει 2500 χρόνια μετά. Ίσα ίσα που αυτή τη στιγμή βιώνουμε ακόμη έναν. Διαρκείς νέοι κύκλοι με διαφορετικό τρόπο, συνθήκες, μορφή, αλλά αυτό το ζήτημα δεν κλείνει...

Πώς μεταφράζεται, άραγε, το σκεπτικό του Αισχύλου στην εποχή μας;

Έχει πράγματι ενδιαφέρον: αυτή η αλαζονεία κάθε μορφής εξουσίας, η αλαζονεία των μεγάλων δυνάμεων, των ισχυρών του πλανήτη, η αδηφάγα τάση προς επέκταση, προς κατάκτηση με όρους πολεμικούς, οδηγεί στην απόλυτη καταστροφή κι αυτό πιστεύω ότι ο Αισχύλος με τους δικούς του όρους κι εμείς με τους δικούς μας οφείλουμε να το εκπέμψουμε σα να εκπέμψουμε σήματα κινδύνου από σκηνης. Η τραγωδία είναι είδος που δεν έχει χώρο για πολιτικά σχόλια. Το να κάνουμε ένα ηθικό, αντιπολεμικό μάθημα από σκηνης είναι περιττό στην εποχή που ζούμε. Οι ίδιοι οι κραδασμοί, το πάθος, η ενέργεια που γεννιέται από το τραγικό αδιέξοδο μας ενδιαφέρει. Πιστεύω ότι φωτίζει πολύ καθαρά αυτή την αδηφάγα κι αλαζονική στάση των ισχυρών της γης. Κι ας μην ξεχνάμε ότι ακόμη βρισκόμαστε στη φάση που ονομάστηκε τέλος της Ιστορίας, ότι πλέον υπάρχει μια κεντρική αντίληψη για τη ζωή, για την κοινωνία, για την πολιτική, για την οικονομία, για τον άνθρωπο, ένα συγκεκριμένο μοντέλο εις το διηνεκές. Αυτή είναι μια αντίληψη πολύ κοντά στην ύβρη, ότι το ζήτημα τελείωσε. Ας σκεφτούμε τους πολέμους που έχουν προηγηθεί, κι ας μην ξεχνάμε ούτε την πανδημική κρίση αλλά ούτε και την οικονομική και την κοινωνική. Μιλάμε για κρίση του υπάρχοντος, της μορφής της ζωής τη δεδομένη στιγμή κι απ' αυτή την άποψη γίνεται και ανθρωπολογική. Ο άνθρωπος μέσα στο υπάρχον, μια κατηγορία που περιλαμβάνει πολλά πράγματα. Ένα ταπεινωμένο, κατακερματισμένο, φοβισμένο, εξαθλιωμένο ον. Η ίδια μας η ζωή, ο παρών χρόνος είναι ένα τοπίο νέμεσης αντίστοιχο μ' αυτό των «Περσών». Μέσα απ' αυτό το πρίσμα, η επικαιρότητα της τραγωδίας είναι όντως πολύ βαθειά...